

Taal- en denkachterstanden

Zowel de PvdA als het CDA en de VVD hadden hun kiezers beloofd dat allochtone peuters bij gebleken taalachterstand extra taallessen krijgen. De verplichte taaltoets was aangekaart in de motie-Rutte.¹ Sharon Dijkma, de nieuwe staatssecretaris van Onderwijs, gaat daar werk maken (De Volkskrant 15-3-2007).² Haar plan is dat op de consultatiebureaus in de vier grote steden (althans in de achterstandswijken aldaar) een taaltoets Nederlands wordt afgenomen. Als peuters te laag scoren worden ze verplicht naar taallessen gestuurd. Hun leerplicht wordt dus met twee jaar vervroegd. Ik zie het al voor me. Een Brits echtpaar, woonachtig in de Utrechtse wijk Kanaleneiland, wil zijn kinderen Engelstalig opvoeden. Hun eerste kind, een driejarige peuter, zakt voor de taaltoets, maar zij weigeren het naar Nederlandse les te sturen. Daarmee halen ze zich boetes van de Leerplichtambtenaar op de hals. Met hun tweede kind, een zuigeling nog, gaan ze voortaan niet meer naar het consultatiebureau. En ze vragen zich in gemoede af of ze hier in Nederland eigenlijk nog in een rechtsstaat leven.

We hebben het hier over de inrichting van de Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE): de peuterspeelzaal voor driejarigen en het kleuteronderwijs voor vierjarigen.³ Tot nu toe is de deelname facultatief. Volgens de cijfers van Dijkma wordt slechts 50% van de kinderen in de achterstandswijken met de huidige opzet bereikt. Maar Dijkma erkent dat dat niet alleen door gebrek aan animo van de ouders komt, want het huidige aanbod van VVE-voorzieningen blijft achter bij de vraag. En een probleem dat Dijkma niet vermeldt, is dat men een ouderbijdrage moet betalen. Met het plan de VVE-deelname verplicht te stellen voor kinderen die een taalachterstand hebben, bereikt Dijkma dat de Gemeente a) hun recht op VVE-deelname moet garanderen; b) hun verplichte ouderbijdrage moet afschaffen; en c) moet zorgen dat de VVE functioneel is voor het opheffen van taalachterstanden.

Maar aan die verplichte deelname zitten wel wat problematische kantjes. Mogen Nederlandse burgers (kinderen en volwassenen) zelf bepalen wat ze willen leren en wanneer ze iets willen leren? En mogen Nederlandse ouders zelf bepalen hoe ze hun kinderen willen opvoeden? Kan het vrijwillige gebruik van de diensten van het consultatiebureau tot verplichtingen leiden? Of wordt het periodieke bezoek aan het consultatiebureau dan eveneens verplichtgesteld? En kan de overheid aan burgers van achterstandswijken een verplichting opleggen, terwijl burgers uit andere wijken daarvan zijn vrijgesteld? Het ministerie heeft inmiddels een persbericht doen uitgaan waarin de uitspraken van de staatssecretaris geherformuleerd zijn: ouders krijgen vermoedelijk niet een verplichting maar een 'dringend advies' om hun kinderen naar taallessen te sturen.⁴

We keren nu terug naar ons Britse gezinnetje. Is het verdedigbaar dat *mom and dad* de voorkeur geven aan een Engelstalige opvoeding in de vier eerste levensjaren? Ik ben geen ontwikkelingspsycholoog, maar ik denk dat ze best een redelijke argumentatie zouden kunnen opbouwen. Jonge kinderen moeten leren denken en geen denkachterstand oplopen. Taalbeheersing, in welke taal dan ook, is een voorwaarde voor leren denken. Britse ouders die geen Nederlands beheersen, kunnen beter de Engelse dan de Nederlandse taalbeheersing bij hun jonge kinderen bevorderen. Zodoende maken hun kinderen een optimale denk-ontwikkeling door. Vervolgens moeten hun vijfjarige kinderen, die inmiddels dus redelijk hebben leren denken, naar een schakelklas om Nederlands te leren spreken. Verwacht mag worden dat een éénjarige schakelklas, mits professioneel ingericht, voldoende is om hun taalachterstand in te lopen.⁵

Wat een rijkdom: hun kinderen hebben *geen* achterstand in hun denkontwikkeling, en vergeleken met hun leeftijdgenoten een immense voorsprong in de beheersing van het Engels, hun moedertaal! Vergelijk dat eens met de achterstand die ze dreigden op te lopen als hun ouders voor een opvoeding in steenkolen-Nederlands hadden gekozen: dan hadden hun kinderen geen enkele taal beheerst en bovendien een immense achterstand in hun denkontwikkeling opgelopen. Ergo: Sharon Dijkma moet zich niet sterk maken voor 'remedial teaching' ten behoeve van drie- en vierjarigen, maar voor schakelklassen waarin vijfjarige allochtone kinderen een stoomcursus Nederlands krijgen. Vertel 't maar als ik ongelijk heb.

Maar okay, misschien heb ik ongelijk. Begin dan alsjeblieft met het aanbieden van goede en betaalbare faciliteiten om de eventuele taalachterstand van drie- en vierjarigen weg te werken. Nodig ouders uit om daarvan gebruik te maken. De meeste allochtone ouders zien best in dat dat in het belang van hun kind is.

Maar het kan ook zijn dat het *niet* in het belang van hun kind is om de peuterspeelzaal of de kleuterschool te bezoeken. Men gaat er al te gemakkelijk van uit dat allochtonen slechte opvoeders zijn, die niet kunnen oordelen wat goed en wat slecht is voor hun kind. Ik vraag me af of de professionals van het consultatiebureau zich moeten lenen voor een dringende (laat staan dwingende) verwijzing naar de VVE,

enkel en alleen op basis van de uitslag van een taaltoets. Bovendien vraag ik me af of de VVE-professionals het met hun beroepsethiek in overeenstemming kunnen brengen om een kind aan hun diensten te onderwerpen, terwijl niet is vastgesteld of er misschien contra-indicaties zijn.

Ten slotte nog iets over die diagnostische taaltoets voor peuters of kleuters. Op het eerste gezicht is dat een goed idee. De ouders krijgen een nuttig signaal dat hun kind een achterstand in de beheersing van de Nederlandse taal dreigt op te lopen. Maar de staatssecretaris heeft nog wel wat uit te leggen over haar afweging van kosten, baten en risico's. Volgens de deskundigen is een taaltoets voor peuters of kleuters niet zo'n goed idee.⁶ Dus ook niet voor allochtone peuters en kleuters. Dat is een argument temeer om op basis van zo'n eventuele taaltoets geen verplichtingen op te leggen of met straffen te dreigen. Zelfs het voornemen om op basis van zo'n toets dringende VVE-adviezen uit te brengen, is discutabel. Allochtone kinderen zijn een risicogroep op het gebied van taalachterstand, maar dat geeft de politici nog geen vrijbrief jegens hen een veel te botte bijl te hanteren.

Wes Holleman
weblog onderwijs 17-3-2007
www.onderwijsethiek.nl

¹ <http://www.ad.nl/binnenland/article668527.ece>

² <http://www.volkskrant.nl/vk-online/20070315/public/pages/01001/articles/VOK-20070315-01001002.html>

³ <http://www.onderwijsachterstanden.nl/vve.php/achtergrond/vveach016.html>

⁴ <http://www.minocw.nl/nieuws/35327>

⁵ *Meer aandacht ontwikkeling peuters*. In: OCW-courant 19-9-2006 p. 3. URL: <http://www.minocw.nl/documenten/ocwcourant.pdf>

⁶ <http://www.kennislink.nl/web/show?id=158024>